

Є.М. Хриков, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ПЕДАГОГІЧНА АНІМАЦІЯ ЯК ФОРМА ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Є.М. Хриков

Педагогічна анімація як форма виховання студентської молоді.

Висвітлені актуальні питання педагогічної анімації як форми виховання студентської молоді. Розглянута сутність анімації як педагогічної проблеми у нових соціально-культурних умовах життя суспільства.

Ключові слова: анімація, педагогічна анімація, дозвіллеві програми, аніматор.

Е.Н. Хрыков

Педагогическая анимация как форма воспитания студенческой молодежи

Освещены актуальные вопросы педагогической анимации как формы воспитания студенческой молодежи. Рассмотрена сущность анимации как педагогической проблемы в новых социально-культурных условиях жизни общества.

Ключевые слова: анимация, педагогическая анимация, досуговые программы, аниматор.

Ключова роль в оновленні всіх ланок системи освіти належить вищим педагогічним навчальним закладам, оскільки саме тут задаються змістові та технологічні параметри освіти на всіх її рівнях, формується професіоналізм майбутніх фахівців. Нові підходи до забезпечення фахової підготовки майбутнього педагога відображають усвідомлення залежності розвитку освіти та суспільства в цілому від якостей особистості студента, які розвиваються професійною освітою.

Вагоме значення для вирішення проблем підготовки педагогічних кадрів становлять наукові праці І. Беха, А. Бойко, В. Бондаря, М. Боритка, В. Гриньової, М. Гриньової, М. Євтуха, С. Золотухіної, І. Зязюна, О. Іонової, Н. Ничкало, О. Савченко, С. Сисоєвої, Л. Рибалко, В. Сухомлинського, О. Сухомлинської та ін.

Вихідні методологічні аспекти, пов'язані із дослідженням сучасного стану формування готовності майбутніх педагогів до здійснення педагогічної діяльності за кордоном, досліджуються Н. Абашкіною, О. Волошиною, Т. Кошмановою, Н. Лавриченко, Н. Микитенко, Л. Пуховською, Т. Харченко та ін. За останні роки проблема готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності, загалом та її окремих аспектів, детально досліджено в докторських дисертаціях І. Гавриш, О. Дубасенюк, К. Дурай-Новакової, Л. Кондратової, С. Литвиненко, О. Пехоти, Л. Хомич та ін.

Методологічні та загальнотеоретичні питання щодо генезису анімаційної діяльності представлені в працях зарубіжних учених І. Булигіної, Х. Веттштайна, А. Вілленера, М. Войзарда, Ю. Геніуш, Т. Дедуріної, Е. Мамбекова, Х. Мозера, Х. Мартіна, В. Нарштедта, Х. Опашовскі, М. Петрової, Є. Приєзжаєвої, Р. Поппа, Л. Тарасова, Т. Третьякової, П. Целльманна, І. Шульги, М. Ярошенка та ін.

Детальний аналіз соціальних чинників, які призвели до зародження анімації, належить російському вченому Е. Мамбетову, який виокремлює:

– індустріалізацію, урбанізацію, демографічний ріст та розвиток «великих житлових комплексів» породили складні явища суспільної аномалії (відсутність чіткої системи соціальних норм, руйнація єдності культури, внаслідок чого життєвий досвід людей перестає відповідати суспільним нормам);

– соціальний тиск певних категорій населення (молоді, осіб середнього віку, пенсіонерів, осіб інших категорій та соціальних груп) на державу та суспільство з вимогами покращення якості життя;

– поширення явищ стереотипізації в суспільстві, підбудову населення «під середню норму» у споживанні, моді, світогляді, що одночасно, з одного боку, породжувало незадоволення власним життям, а з іншого, – стимулювало активну частину суспільства боротися за духовне та фізичне оздоровлення;

– автоматизацію виробництва та встановлення 40-годинного трудового тижня (5 робочих днів) вивільнило більше часу, що, з одного боку, дозволило

повніше відновлювати сили, з іншого, – створило нові проблеми, пов'язані з необхідністю розумно використовувати вільний час [7, с. 12].

Перспективним напрямом у наш час стає *комп'ютерна анімація* та дослідження умов її використання в навчально-виховному процесі. Вітчизняні вчені І. Давидова, С. Дюдін розробили відповідну класифікацію анімаційних технологій: *анімація фізичних об'єктів* – результат анімації фізичного об'єкту – трьохвимірний «одухотворений» матеріальний об'єкт та *анімація інформаційних об'єктів* – результат анімації інформаційного об'єкту – «одухотворений» графічний, текстовий, числовий об'єкт.

У цьому ракурсі розуміється оживлення та одухотворення, виготовлених із різних матеріалів іграшок, моделей, персонажів, з використанням технологічних прийомів та операцій [3-4]. Власне, учені Ю. Красний та Л. Курдюкова та ін. досліджують новий напрям педагогічної науки – т. з. «анімаційну педагогіку») [6].

Загальні методологічні та теоретичні ідеї анімації висвітлені в роботах Г. Амман, У. Лоренц, Ж. Марітен, Г. Марсель, В. Нарштедт, Х. Опашовскі, Ж. - П. Сартра. Концепції педагогіки дозвілля та туризму розробляли Т. Гальперіна, Л. Кондрашова, М. Климистий, Т. Третьякова, В. Федорченко, а концепції сучасних напрямів дозвіллевої, соціокультурної та анімаційної діяльності: І. Геніуш, Т. Дедуріна, В. Ішук, Е. Мамбеков, М. Нагібіна, М. Петрова, Р. Попп, Є. Приєзжаєва, В. Приходько, О. Сухомлинська, Л. Тарасов, П. Целльманн, І. Шульга, М. Ярошенко.

Державотворчі процеси та соціально-економічні перетворення на межі ХХ-ХХІ ст. мали суттєвий вплив на статус організації культурно-дозвіллевої діяльності студентів у вишах, оновлення її структури та змісту, пропаганду та поширення передового досвіду діяльності, що дозволило запроваджувати власні виховні концепції та програми.

Однак, розпад цілеутворюючих елементів виховної та соціальної політики в цілому, пошук нових орієнтирів у навчанні та вихованні, зміна та девальвація ціннісної орієнтації у різних соціально-демографічних групах, у

тому числі і молоді, зокрема студентства, породжує інноваційні та деструктивні тенденції у суспільному розвитку. Відповідно, дозвілля здійснює потужний вплив на всі сфери життєдіяльності людини і містить у собі ціннісний виховний потенціал. Проте, характерною тенденцією сьогодення, як відзначають Л. Акімова, Ю. Стрельцов, є низька культура його використання, стихійність перебігу, споживацьке відношення, престижно-конформістська мотивація. Тому *актуальною* є проблема розкриття шляхів ефективного використання педагогічної анімації у виховній системі вищих навчальних закладів. *Метою статті* є аналіз вітчизняної та зарубіжної теорії та практики анімаційної діяльності та визначення її можливостей для організації виховного процесу у вищих педагогічних навчальних закладах.

Питання значущості виховання студентської молоді обумовлене серйозними соціально-економічними, політичними, культурними змінами, зокрема: зростання соціальної ролі та значення вільного часу як простору самореалізації; високий динамізм вільного часу молоді, поява нових форм проведення дозвілля; комерціалізація культурно-дозвілльєвої сфери; збільшення ролі маргінального дозвілля дітей та молоді за межами традиційних інститутів виховання (школа, виш, заклад додаткової освіти).

Історія феномену вільного часу в системі анімаційного освітньо-виховного поля має багату спадщину теоретичних пошуків та практичного досвіду. Накопичений значний досвід з проведення різних свят та видовищних заходів, постановок сценічних композицій, диспутів, наочної агітації, театралізації, екскурсії, технологій організації виховного процесу в дозвілльєвих центрах, організації спільної діяльності навчальних закладів та культурно-дозвілльєвих закладів, великий спадок має методика масової просвітницької діяльності, яка передувала зародженню анімаційної діяльності.

Як феномен соціальної дійсності дозвілля розроблено у працях В. Афанасьєва, Б. Грушина, Є. Соколова та ін. Серед зарубіжних досліджень визначними є роботи М. Каплана, С. Паркера та ін. Сучасні процеси соціалізації особистості молоді людини в умовах вільного часу проаналізовані у роботах А.

Журкіної, А. Мудрика, Л. Новикової, Б. Тітова. Враховуючи зростання ролі та специфіку вільного часу, за останні роки активно розробляються питання підготовки учителів до педагогічної анімації, яка оцінюється як готовність до управління різними формами самодіяльної реалізації інтересів та індивідуально-творчої активності підлітків та молоді у сфері вільного часу з використанням можливостей соціокультурного середовища (В. Бочарова, Б. Вульф, Н. Кисельова, Ю. Красильников, Е. Мамбеков, Ф. Лавров, Є. Приезжаєва та ін.).

Водночас, термін «фахівець дозвіллевої сфери» охоплює різні концепції і характеризується неоднозначно. Приміром, в Італії, Іспанії та Франції фахівців дозвіллевої сфери називають соціокультурними аніматорами, в Німеччині – педагогами вільного часу, в США – терапевтами-рекреаторами. Характер вищевказаної діяльності вимагає знання основ соціальної та культурної політики держави, загальної організації системи соціального забезпечення, специфіки функціонування дозвіллевої інфраструктури тощо.

Звернімося до досвіду Франції, де соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю є одним із провідних напрямів соціальної роботи, який концентрує найбільшу кількість асигнувань та залучає найчисленнішу групу спеціалістів. Французька система захисту дітей і молоді складається з трьох великих секторів: 1) медичний і соціальний захист дітей і молоді; 2) адміністративний захист дітей і молоді; 3) правовий захист дітей і молоді.

Молодь Франції, як і в будь-якій іншій державі, є найбільш уразливою її частиною. Постійно зростає кількість злочинів, учинених дітьми, все більше молодих людей потрапляють у залежність від наркотиків, алкоголю, стають жертвами насильства не лише на вулиці, а й у родині. Важливу роль у подоланні цих негативних явищ відводиться спеціалізованим вихователям, які використовують педагогічну анімацію як інструментарій різних видів виховних впливів, проводять активний пошук ефективних соціально-педагогічних методів включення молоді в соціальне життя та надають допомогу школярам у

виконанні домашніх завдань, допомагають у пошуку роботи, здійснюють вуличну та соціокультурну анімацію.

Метою анімації є гуманітаризація вільного часу, заохочення до якоїсь діяльності. Аніматор завжди виступає як активний член групи, а не пасивний спостерігач, його діяльність повинна спонукати до позитивного наслідування, що особливо важливо при роботі з дітьми та підлітками. Соціокультурна анімація спрямована на формування загальної культури людини, пробудження в особистості віри в свої можливості, розвиток творчих здібностей, активізацію процесу спілкування, самопізнання, самореалізації та самовдосконалення. Таким чином, анімація стає невід'ємною частиною виховання. Діяльність аніматора, у певній мірі, схожа на діяльність вихователя та тренера, однак анімація не копіює ці традиційні форми роботи. Аніматор не лише передає знання та вміння, а насамперед встановлює між членами групи атмосферу співробітництва, взаєморозуміння і взаємоповаги, активізує зв'язки між окремим індивідом і суспільством, групою та соціумом [1].

У Франції характерною ознакою процесу реалізації молодіжної політики та соціально-педагогічної роботи з молоддю є залучення самих молодих людей до роботи з ровесниками. Задоволення потреб молоді в інформації є невід'ємною частиною молодіжної політики в розвинутих країнах. Для цього створюються молодіжні інформаційні центри, в яких інформування молоді відбувається за дев'ятьма напрямками: освіта; професійна орієнтація й підготовка; зайнятість; безперервна освіта, підвищення кваліфікації; соціальні питання і практичні проблеми повсякденного життя; вільний час; канікули; зарубіжні контакти; спорт. Ключовою фігурою персоналу, задіяного в роботі центру, є інформатор, який безпосередньо вступає в контакт із молодими людьми. Він повинен знати проблеми, з якими стикається молодь, володіти емпатійною культурою та творчими здібностями.

Відзначимо, що кожна країна має власну концепцію підготовки фахівців до культурно-дозвілєвої сфери, що, певною мірою, відображає національну культуру, традиції, специфіку суспільно-історичного розвитку. Так, у

Німеччині отримати «дозвіллеву» освіту можна на курсах, які функціонують при вишах, зокрема при університетах м. Трір та Білефельд, де організують курси педагогів вільного часу. Австралійська система освіти передбачає надання знань з основ дозвіллезнавства шляхом організації літніх шкіл та проведення семінарів. В Інституті управління сферою дозвілля та розваг Великобританії (Institute of leisure and amenity management) діють семінари та курси підвищення кваліфікації у дозвіллевій сфері [5].

Вартим уваги є досвід роботи НМНІЦ (навчально-методичного-науково-інформаційного центру) м. Харкова, який пропонує програму «*Magic Animation*» – підготовку аніматорів, ігротехніків та організаторів розвивального відпочинку. Програма підготовки включає *навчання* («Вести за собою», «Відпочинок на перспективу», «Граючи, удосконалювати»), *практику* в готелях, на святах, корпоративах, ігрових тренінгах компаній, в школах, вишах та *працевлаштування*. Програма підготовки передбачає ознайомлення з ідеальним образом аніматора, психологічними установками, обов'язками, відповідальністю та його правами, правилами роботи на сцені з мікрофоном, основами дитячої, вечірньої, міської, анімації. Допомагає розвивати творче мислення, ефективність спілкування, набути лідерські навички, оволодіти акторською майстерністю, а також отримати досвід роботи в команді, проводити розважальні та спортивні змагання, ігри, шоу-програми, вести концертні програми (конферанс), знайомить з елементами арт-візажу та боді-арту тощо. Нам видається, що цей досвід є доцільним для активізації роботи лідерів студентського самоврядування у виші, оновлення організованої культурно-дозвіллевої діяльності студентів вишів.

Будь-яка форма позаурочної виховної роботи у навчальному закладі має мету – розвиток певного ставлення до музики, живопису, природи, книги, іншої людини. Це ставлення є предметним для студента і виховним для викладача. У залежності від цього обирається форма проведення заходу чи програми: лекторій, екскурсія, диспут, тематичний вечір тощо. Саме дозвіллеві програми, на нашу думку, створюють єдиний культурно-освітній простір, що сприяє

формуванню молодого покоління, яке інтегрується в сучасне соціальне суспільство. У програмах, на нашу думку, доцільно використовувати методи активізації, наприклад, метод діалогічного спілкування (під час екскурсій), ігровий метод (живі експонати), метод театралізації (культурна подія, фольклорне свято).

Загальновизнаною вважається класифікація дозвіллевих програм за напрямом діяльності: рекреаційно-оздоровчі (дискотеки, танцювальні вечори, розважальні програми та вечірні шоу, карнавали, рибальство, ігрові конкурси, спортивні змагання); спортивні (мандрівки, змагання, велоспорт, плавання, екскурсії, подорожі); культурно-мистецькі (спектаклі, виставки, концерти, вернісажі, фольклорні акції, художні програми, відвідування музеїв, виставок, галерей); просвітницькі (лекції, зайняття за інтересами, зустрічі, інтелектуальні ігри, вікторини, фестивалі)[2].

Дозвіллева програма повинна містити різноманітні за своєю формою та змістом заходи, викликати у відвідувачів зацікавленість та залучати якомога більше учасників. Розробка та підготовка дозвіллевої програми вимагає від організатора дотримання та виконання кількох етапів: формування задуму, планування програми, реалізація та завершення. Формування задуму дозвіллевої програми. Головна роль на цьому етапі належить аніматорам як ініціаторам проекту, їх вмінню проаналізувати доцільність проведення конкретної програми, визначити шляхи її ефективної реалізації. На цьому етапі команда аніматорів аналізує характер цільової аудиторії (вік, стать, соціальний статус, професійну приналежність, національність, стиль і темпи життя, стан здоров'я, активність); формулює чіткі завдання та мету дозвіллевого заходу; визначає час та місце проведення; здійснює попередні розрахунки витрат; розподіляє функції та обов'язки між членами анімаційної команди. Планування програми полягає у визначення засобів, форм та методів для досягнення мети, виявленні матеріально-технічних, кадрових, фінансових та інших ресурсів для ефективного втілення програми, здійснення рекламної компанії запланованих дозвіллевих закладів, організації проведення репетицій. Реалізація програми

полягає у фіксації результатів, їх значущості, контролюванні виконання програми, проведенні моніторингу, оцінці програмної діяльності, аналізу зібраної інформації, нормуванні процесу виконання програми.

Анімаційна діяльність – це «виращування» суб'єктної позиції партнера, діяльність, що створює принципово нові умови для самовираження та самореалізації особистості в умовах нових соціокультурних ситуацій розвитку, діяльність, яка розгортається, переважно, у площині вільного часу.

Водночас актуальним є питання подолання недоліків підготовки педагогів до роботи з дітьми та молоддю у сфері вільного часу, а саме: відсутність комплексного розкриття специфіки дитячого та молодіжного дозвілля у курсі вишівської педагогіки, недостатнє використання досягнень художньої культури та мистецтва у процесі підготовки студентів, відсутність технологій, орієнтованих на перспективи професійного росту у сфері педагогічної анімації.

З метою набуття у студентської молоді практичного досвіду, гнучкості та творчості мислення, вміння використовувати набуті знання та навички у практичній роботі варто організовувати різноманітні курси, проектні семінари, практикуми, тренінги, творчі лабораторії, які є дієвою школою їхнього виховання.

Актуальною проблемою для подальшої розробки є визначення ролі навчального процесу, окремих дисциплін у підготовці майбутніх педагогів до анімаційної діяльності.

Література

1. **Амман Г.** Социально-культурная анимация в Швейцарии / Теория и практика социальной работы: отечественный и зарубежный опыт: В 2х т. – М.; Тула, 1993. – Т. 1. – С. 230.
2. **Анимационная** деятельность в социально-культурном сервисе и туризме: учеб. пособие для вузов / Т.Н.Третьякова .– М. : Академия, 2008 . – 272 с.

3. **Ищук В. В.** Анимация как средство решения педагогических задач [Электронный ресурс] / В. В.Ищук, М. И. Нагибина. – Режим доступа : http://www.vesnik.yspu.ru/releases/uchenu_e_praktikam/1_1.

4. **Ищук В. В.,** Нагибина М. И. Основы воспитательно-образовательной и коммуникативной деятельности детей в системе организации анимационной деятельности в Ярославской области [Электронный ресурс] / В. В. Ищук, М. И. Нагибина. – Режим доступа : http://209.85.129.132/search?q=cacheXzzlMipDqbx:delphic.su/data/i/04011101/DelphicGames_Conference-Yaroslavl-2007-web.pdf.

5. **Кірсанов В.В.** Класифікація функцій і підготовка кадрів соціокультурних аніматорів у французькій культурології дозвілля (60-90-ті роки / В.В.Кірсанов // Вісник Книжкової палати. – 2000. – №5. – С. 24-29.

6. **Красный Ю.** Анимация развивает ребенка / Ю. Красный, Л. Курдюкова // Искусство в школе. – 2005. – №3. – С. 53-56.

7. **Мамбеков Е. Б.** Досуг: Методология и методика социологических исследований / Е. Б. Мамбетов : Учеб. пособие . – М. : МГУК, 1995. –96с.

E. Khrykov

Pedagogical animation as form of education of student yang

In the article the questions of pedagogical animation as form of education of student yang. Substance animation as pedagogical problems in social and cultural life of society are considered.

Key words: *animation, pedagogical animation, hobby program, animator.*

Відомості про автора

Хриков Євген Миколайович – директор Інституту післядипломної освіти та дистанційного навчання Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор педагогічних наук, професор. Наукові інтереси: теорія управління освітою; методологія педагогіки; теорія і методика професійної освіти.